

HET VOLKS BELANG

LIBERAAL VLAAMS TIJDSCHRIFT
WWW.HETVOLKSBELANG.BE

nr 03 ■ maart 2021
Jaargang 142 ■ maandblad

in dit nummer

EDITORIAAL
Een groot sociaal pact / 2

LIBERAS
**Censuur in
het stripverhaal / 3**

ANALYSE
**Het burgerplatform over
de staatshervorming / 4**

BUITENLAND
**Zwitsers referendum
over de boerka's / 6**

LVV-DEBAT
**Innovatie en de rol
van de publieke en
private sector / 8**

LVV
Quo vadis, Open Vld? / 10

SAMENLEVING
**Het digitaal en fysiek
evenwicht / 11**

OPINIE
De kleine man in de kou / 12

De burger bevraagd

Uitgerekend in de instelling die velen willen afschaffen, de Senaat, ging twee weken geleden de bespreking van start van het 'dialogplatform over de toekomst van België'. Met dit platform wil de federale regering een "brede raadpleging van de burgers, in het bijzonder van jongeren, evenals van het middenveld, de univer-

sitaire wereld, experts en lokale besturen" realiseren. Dit platform is voor België uniek maar gewaagd: nooit werd aan de Belg gevraagd hoe hij de institutionele toekomst van zijn land ziet.

B.C.

Lees meer blz. 4.

Een groot sociaal pact

“De broekriem zal de komende tien jaar aangehaald moeten worden, maar tegelijkertijd moeten we investeren in de toekomst.” Deze weinig bemoedigende boodschap kwam van staatssecretaris voor Begroting Eva De Bleeker. De liberale excellentie voegde er nog aan toe dat alle Belgische overheden samen in 2021 goed zijn voor maar liefst een begrotingstekort van ruim 36 miljard euro, of 3 miljard euro meer dan voorzien.

Ik startte begin de jaren tachtig mijn loopbaan als journalist. En ook toen was er een premier die het over broekriemen had. Hij voegde er nog iets aan toe. In 1985 verklaarde de toenmalige premier Wilfried Martens (CVP) in een optimistische bui dat er eindelijk opnieuw licht aan het eind van de tunnel scheen. Achteraf bleek dat die uitlating met een serieuze korrel zout moest worden genomen.

Naar dat licht aan het einde van die tunnel zijn we vandaag nog altijd op zoek. Zouden we er beter hebben voorgestaan zonder corona? Ik betwijfel het. Het begrotingstekort zou zonder corona misschien wat kleiner zijn geweest, het zou zeker niet zijn verdwenen. Ooit zei een PS-minister dat het gat in de begroting er vanzelf is gekomen, en dus ook wel vanzelf zal verdwijnen. Nog zo een fabel uit de vorige eeuw.

We wensen Eva De Bleeker veel succes met het dichten van dat gat in de begroting. We zijn er overtuigd van dat ze alles uit de kast

“Om het post-corona-België weer gezond te maken, zijn er onwezenlijke inspanningen nodig.”

zal halen om de Belgische boekhouding op orde te krijgen. Om het post-corona-België economisch weer gezond te maken, zijn er evenwel haast onwezenlijke inspanningen nodig. En vooral structurele hervormingen op langere termijn. Als de crisis achter de rug is, zal de overheid met een duidelijk plan moeten komen om de economie duurzaam te versterken. Ook dat is een gigantische opdracht: duizenden bedrijven staan op de rand van het faillissement, de tijdelijke werkloosheid weegt zwaar, de kosten voor de sociale zekerheid swingen de pan uit.

Waarom richt de federale overheid niet een taskforce op met de beste economische experts van ons land? Laat hen een plan uitwerken. Dit plan kan dan uitmonden in een groot sociaal pact, te vergelijken met het sociale zekerheidspact van net na de Tweede Wereldoorlog. De remedies zijn voor de hand liggend: meer investeringen, ook door de overheid; minder regels; een afgeslankte overheid; steun aan nieuwe technologieën

en e-commerce; een goede verloning; een stevig onderwijs; degelijke infrastructuur voor een performante en slimme mobiliteit; een modern arbeidsbeleid.

Daarvoor wordt gerekend op de goede wil van iedereen. Dus, werkgevers en vakbonden, ga opnieuw aan tafel om een loonakkoord te sluiten. Kijk over het eigen muurtje heen en werk samen aan noodzakelijke veranderingen. Zet de dingen in beweging. Kom uit uw loopgraven. Dezelfde boodschap is bestemd voor alle overheden van dit land: in plaats van zich de komende maanden uit te putten in het eigen gelijk, of het hoofd te breken over een volgende staatshervorming, ga samen aan de slag. De bevolking heeft meer dan een jaar gevochten tegen het coronavirus. De maatregelen beginnen zwaar te wegen en het is nog maar de vraag of ze het zal volhouden. Alleen daarom verdienen de Belgen een hoopvollere toekomst en geen steriel politiek gebekvecht. Maak van de coronacrisis een uitdaging. ■

Censuur in de strip

In Het Volksbelang van februari 2021 was er aandacht voor censuur en de zevende kunst (film). Het pas verschenen overzichtswerk 'Duizend bommen en castraten' is een aanleiding om het te hebben over censuur en de negende kunst (strip).

door Peter Laroy,
directeur Liberas

Auteur Jan Smet (1945) heeft een lange staat van dienst in de Vlaamse stripwereld (o.a. als stichter van 'Stripgids' en het 'Stripfestival Turnhout') en publiceerde nu zijn levenswerk (waarvoor hij hulp kreeg van stripfanaten Toon Horsten (Standaard Uitgeverij) en Noël Slangen). Met bijna 550 bladzijden op groot formaat is het een prachtige uitgave, te savouren met kleine hapjes om te vermijden dat je als lezer je verslikt in de vele informatie.

Corrigeren

Net zoals bij film heeft het begrip censuur hier meerdere dimensies. In werkelijkheid valt het ook eerder te beschouwen als 'corrigeren', minder dan 'censureren'. In de naoorlogse jaren speelden vooral de Verenigde Staten (waar 'comics' voor verspreiding een goedkeuringszegel kregen) en Frankrijk (wet van 16 juli 1949) kort op de bal. De voornaamste bedoeling bestond er in te vermijden dat kinderen en jongeren slechte invloed zouden ondergaan bij het lezen van stripverhalen. België stelde zich in deze gematigd op. De Franse markt was toch belangrijk genoeg om via zelfregulatie de wetgeving daar te volgen om zo te vermijden dat de zuiderburen titels verboden.

Ook redacties filterden het eigen werk. Een voorbeeld is een anekdote die Smet brengt over een cover van E.P. Jacobs in 1953 door de redactie van het weekblad 'Kuifje' (en door Hergé) als te beangstigend bevonden. Om dit soort situaties te vermijden oefenden striptekenaars vaak zelfcensuur uit.

Zij tastten de grenzen van het haalbare af, stuurden bij waar nodig en deden toegevingen bij een nieuwe druk. Het boek bulkte van voorbeelden waarbij een strip in tijdschrift en in album verschilt na subtiele ingrepen om zo tegemoet te komen aan klachten die er van diverse instanties of soms van lezers kwamen. Een icoon als Willy Vandersteen was helemaal vooruitziend en bepaalde wat opvolgers wel of niet konden en mochten verwerken in 'Suske en Wiske'-verhalen.

Parodieën zijn dan weer een geval apart. Stripfiguren als Kuifje ('Kuifje in Zwitserland') en Suske en Wiske ('De Keizerkraker') ontsnapten niet aan 'namaakverhalen'. Omdat de strips ingingen tegen de geest van het originele werk leverde dit rechtszaken op met straffen gaande van schadevergoeding tot publicatieverbod. Als buitenstaander is het in dat geval verleidelijk om de zijde te kiezen van de tekenaar. Hoe sympathiek het

soms ook mag zijn, het gaat om inbreuken op auteursrechten en aanverwante intellectuele of handelsrechten. In het spanningsveld met de vrijheid van meningsuiting is de scheidingslijn zeer dun, maakt de rechter zich niet altijd populair maar valt dit niet echt onder censuur.

Rooie Zita

Door alle kennis en weetjes en de vele goed geplaatste illustraties overstijgt het boek zeker het onderwerp. De lezer krijgt een culturele geschiedenis voorgeschoteld van de voorbije decennia. Een analyse van het gebruik van tabak en alcohol bij Lucky Luke illustreert hoe de maatschappij omging met het gebruik deze genotsmiddelen. Dat is ook het geval in de reactie op bloot en/of seks. De katholieke krant De Standaard had het moeilijker met schaars geklede dames in De Rode Ridder dan het liberale Het Laatste Nieuws met 'Rooie Zita' in de strip Bakelandt. Interessant is verder ook hoe regionale culturele verschillen tot klachten of tot corrigerende ingrepen leiden. Een dame met vaccinerende spuit op een cover van de schelmenstrip Robert en Bertrand lokte in Nederland reacties uit wegens verwijzing naar drugs (er volgde wel geen ingreep). Maatschappelijke evoluties en veranderingen zijn ook te puren uit de andere thema's die aan bod komen: vloeken, politie, politiek, oorlog, racisme, geweld en seksuele onderwerpen (naakt, homoseksualiteit, seks). Die laatste categorie is overigens goed voor een kwart van de inhoud van het boek. Misschien is dat ook betekenisvol? ■

J. Smet, Duizend bommen en castraten. Censuur in de strip, Uitgeverij Vrijdag, Antwerpen, 2021, 572 blz., 45 euro.

Het dialoogplatform over de toekomst van België

Uitgerekend in de instelling die velen willen afschaffen, de Senaat, ging twee weken geleden de bespreking van start van het 'dialoogplatform over de toekomst van België'. Met dit platform wil de federale regering een "brede raadpleging van de burgers, in het bijzonder van jongeren, evenals van het middenveld, de universitaire wereld, experts en lokale besturen" realiseren. Dit platform is voor België uniek maar gewaagd: nooit werd aan de Belg gevraagd hoe hij de institutionele toekomst van zijn land ziet.

Ambities in een mijnenveld

door Bert Cornelis

Het platform zal aangestuurd worden door de twee huidige federale ministers van Institutionele Hervorming en Democratische Vernieuwing, **Annelies Verlinden** (CD&V) en **David Clarinval** (MR). Voor België gaat het om een primeur: nooit werden voorgaande staatshervormingen aan het oordeel van de burger zelf voorgelegd. Staatshervormingen kwamen in het verleden tot stand na lange nachtelijke vergaderingen in kastelen, met de partijvoorzitters, vaak in de rand van een regeringsvorming, en dat bevorderde niet altijd de helderheid van de bereikte akkoorden. De regering wil hiermee dus komaf maken en de aangekondigde staatshervorming van 2024 op een deftige manier voorbereiden.

Het welslagen van deze uitdagende onderneming staat of valt natuurlijk met de uitgangspunten en de omschrijving van de juiste doelstelling. David Van Reybrouck is vandaag bekend als een van de meest veelzijdige auteurs ('Congo', en recent zijn boeiende tv-documentaire 'Revolutie in Indonesië'). Hij is tevens de bezieler van de G1000, een burgertop van 1000 Belgen die in 2011-2012 overlegden voor een betere democratie. Daarbij werden de deelnemers door loting gekozen.

Van Reybrouck is zeer enthousiast over het initiatief van de regering-De Croo, maar heeft ook vragen en twijfels. Tijdens een webinar van Re-Bel (rethinkingbelgium.eu), een initiatief van onder andere de professoren **Paul De Grauwe**, **Bruno De Wever** en **Philippe Van Parijs**, dat nadenkt over de toekomst van België, zei Van Reybrouck dat zo'n dialoogplatform de democratie kan versterken, de kloof tussen burger en politicus verkleinen, de burger doet beseffen hoe complex politiek is, en de politicus doet inzien dat je met die burger ook een redelijk gesprek

kan voeren. Hij had vier vragen en deed één suggestie. Vraag één: hoe kan je een stevig huis bouwen als je nu de keuken ontwerpt, en misschien volgend jaar de badkamer? Een burgeroverleg is met andere woorden het ontwerpen van een huis in zijn geheel. Het regeerakkoord zegt dat er nu een eerste raadpleging van de burger moet komen, met een eerste rapport eind dit jaar al. Van Reybrouck stelt voor om meteen het hele proces 2021-2024 als één geheel te ontwerpen.

De tweede vraag is heel fundamenteel: hoe kan je het vertrouwen van de burger winnen als je nu nog niet precies kunt aangeven wat er met zijn of haar input zal gebeuren? Het gaat om de vraag naar de geloofwaardigheid van het initiatief. Het is niet erg als blijkt dat de input minimaal is, als je op voorhand goede afspraken maakt met de deelnemende burger, dan weet deze waar hij aan begint. Zeg je met andere woorden dat de mening van de burger telt, en er vervolgens twee of drie jaar later niets mee doet, dan vraag je om problemen en vergroot je de kloof met de politiek.

Een derde interessante opmerking van Van Reybrouck gaat over de timing: van waar al die haast nu om een volgende staatshervorming voor te bereiden? Van Reybrouck: "De geest is uit de fles en men wil snel gaan. Ik was het voorbije weekeinde in West-Vlaanderen en sprak er met enkele mensen. Zij waren bezorgd over de scholen, over de kappers, over winkels, over vaccins, over faillissementen, over overlijdens en eenzame begrafenis, maar ik heb niemand gehoord

David Van Reybrouck (G1000): "Met de burger op voorhand goede afspraken maken"

die bezorgd was over de zevende staatshervorming.” Dat nu alles snel-snel moet gaan omdat op twitter wat rumoer ontstaat, draagt volgens Van Reybrouck het gevaar van wereldvreemdheid in zich. Er is dus nog veel tijd om de komende maanden een goed model uit te werken.

Partijprogramma's als basis

Van Reybrouck heeft meteen een suggestie voor de beide ministers die het plan moeten uitwerken. Hij stelt voor om de partijprogramma's van de laatste verkiezingen van mei 2019 te nemen, daaruit alle voorstellen te filteren over democratische vernieuwing en institutionele hervorming, en deze voorstellen anoniem in een carroussel te plaatsen. Bezoekers van het online-platform krijgen ongeveer 30 voorstellen die in een ranking worden gestopt. “Een socialistisch gepensioneerd metaalarbeider uit Seraing kan dan een idee van de N-VA super vinden, en een Vlaams Belanger uit Kontich een voorstel van Ecolo “interessant” beoordelen”, legt Van Reybrouck uit. Dit model kan dit jaar nog uitgevoerd worden en biedt het voordeel dat je de brug maakt tussen partijpolitieke ideeën en burgerinput. Dit kan dan stof opleveren voor de gemengde panels die in 2022 zullen gevormd worden.

Dus werk aan de winkel voor Annelies Verlinden, de minister van Binnenlandse Zaken en één van de uitvoerders van het dialoogplatform. Zij ontkende tijdens dezelfde webinar dat nu alles snel moet gaan en ze een beetje met de handen in het haar zit. Voor haar is een online-bevraging ook alleszins niet het eindpunt. “Er kan hiermee in coronatijden

wel gestart worden. Maar nadien zullen er fysieke gesprekken georganiseerd worden tussen burgers, experts, academici, het middenveld, vertegenwoordigers uit de politiek, lokale besturen en de parlementen. Nadien volgt het “deliberatief proces” met thematische en gemengde (door loting aangeduide) panels (o.a. burgers en volksvertegenwoordigers) waarbij de bestaande expertise wordt verzameld en besproken.” Alleszins wil Verlinden een breed en open debat.

Minister Clarinval (MR) legde tijdens de webinar vooral de klemtoon op het verbeteren van de staatsstructuren om efficiënt bestuur mogelijk te maken. Voor Clarinval kunnen de thema's heel ruim worden, bijvoorbeeld de afschaffing van de Senaat, het verlagen van

Minister Annelies
Verlinden: “Ik wil een
breed en open debat”

de leeftijd van het stemrecht, of de modernisering van de Belgische Grondwet uit 1830. Daarvoor is een in herziening stellen van bepaalde artikels uit die grondwet nodig. De regering bereidt hiervoor een voorlopige lijst van te herziene artikels voor die aan Kamer en Senaat voorgelegd worden. “Deze lijst zal na het dialoogplatform en in het zicht van de komende verkiezingen, aangevuld worden”, verzekert minister Verlinden. Na de goedkeuring van die lijst zijn de Kamers van rechtswege immers ontbonden (artikel 195 van de grondwet) en volgen er verkiezingen. Na de regeringsvorming in 2024 kunnen de burgervoorstellen dan uitgevoerd worden.

Intussen kwam de Senaat samen om te starten met de voorbereidingen van het dialoogplatform. Daarbij beklemtoonden beide ministers dat het de ambitie is om in een volgende staatshervorming tot een homogene en efficiënte bevoegdheidsverdeling te komen. Uitgangspunt is de subsidiariteit en de interpersoonlijke solidariteit. Verder wordt de autonomie van de deelstaten vergroot en de slagkracht van het federale niveau versterkt. Het overlegcomité wordt een centraal punt van overleg tussen de federale staat en de regio's, zo zei minister Verlinden tijdens de senaatsvergadering.

Mijnenveld

De plannen van de regering-De Croo bewegen zich in het mijnenveld van de Belgische politiek. Annelies Verlinden ondervond dit reeds toen ze voor Gentse studenten voorzichtig sprak over een staatkundig model voor ons land met twee grote deelstaten, Vlaanderen en Wallonië, en twee sub-deelstaten, Brussel en Oost-België. De voor- en tegenstanders (vooral de Brusselaars die een volwaardig gewest willen) stonden meteen met geslepen messen tegenover elkaar. En we weten uit het verleden hoe zo'n stellingenoorlogen in België afloopt. Op niets. Het is ook maar de vraag of uitgerekend dit mijnenveld, de staatshervorming, een goed thema is om te beginnen met een vernieuwde democratische vertegenwoordiging, met een evenwicht tussen de parlementaire en de participatieve democratie (met burgers). En ten slotte: bij de politiek is er niet veel enthousiasme voor burgerkabinetten en panels waardoor de kans weer groot is dat de zevende staatshervorming in Hertoginnedal eindigt. ■

Volksraadpleging in Zwitserland over verbod boerka's

Niet te vlug!

Zondag 7 maart lagen – behalve plaatselijke suggesties en gedeeltelijke kantonale of gemeenteraadsverkiezingen – drie vragen voor in een volksraadpleging in Zwitserland. Daarvan waren er twee wezenlijk: wil u een totaalverbod op volledige gezichtsbedekking? en: wil u de invoering van een digitale identiteitskaart? De derde vraag handelde over vrijhandel met Indonesië.

door Lukas De Vos

Het probleem voor de progressieven lag bij de eerste vraag van de volksraadpleging. Want al stond het niet in de tekst, de bedoeling was onmiskenbaar. De raadpleging was erop gericht om de boerka en de nikab voorgoed uit te sluiten in elke openbare ruimte. Een symbolische vraag allicht, want de Universiteit van Luzern had in een studie uitgevogeld dat er amper tussen de 21 en 37 vrouwen zich volledig bedekken. Op een totaal van zowat 390.000 moslims die in Zwitserland wonen, zowat 5% van de 8,6 miljoen burgers, lijkt dat verwaarloosbaar. Maar de achtergrond is zwaar politiek geladen.

Minaretten

In 2009 stemden de Zwitsers al met 57,5% voor een totaalverbod op nieuwe minaretten. Die bezoedelden het ongerepte landschap. Het initiatief toen ging uit van het Egerkinger Komitee, een schimmig gezelschap dat in zijn beginselverklaring maar twee opdrachten heeft: "De Vereniging heeft tot doel de bevolking voor te lichten over de verspreiding en de gevolgen van de islamisering in Zwitserland". En: "Daartoe organiseert ze campagnes om volksinitiatieven en referenda te ondersteunen". De organisatie wordt geleid door Walter Wobmann, die

sinds 2013 in de Nationale Raad is gekozen (het landelijk parlement; daarnaast bestaat er ook een eerste kamer, de Kantonale Raad) voor de Volkspartij SVP, een populistische uiterst rechtse partij die bij de verkiezingen van 2019 ondanks een beperkt verlies toch de grootste partij is gebleven. Alleen de SVP steunde de voorgelegde vraag, alle andere partijen, van liberalen tot christendemocraten (sinds nieuwjaar 2021 samengegaan met de Democratische Burgerpartij BDP, en herdoopt in 'Die Mitte'), van socialisten en communisten tot groenen riepen op om nee te stemmen, net als de regering (de Bundesrat) die sinds 1848 het land vertegenwoordigt en drijft op consensus tussen de vier grootste partijen. Zij staan in voor de zeven ministers, van wie er een jaarlijks wordt aangesteld tot president. Dat is, merkwaardig, op dit ogenblik Guy Parmelin, van SVP.

Gevaar

Het was Wobmann die geen geheim maakte van de eigenlijke bedoeling, de slogans waren duidelijk: "Stop de radicale islam!" en "Stop het extremisme!" En natuurlijk was de regeringshouding een gevaar voor de christelijke waarden. Toch ondersteunden zowat 20% van socialisten en Groenen het verbod. Mede door de strikte coronamaatregelen werd een lage opkomst verwacht, maar dat bleek mee te vallen, zowat de helft van de kiesgerechtigden daagde op. De

Zwitserland beslist om het dragen van boerka's te verbieden.

motieven om met de baarlijke duivels van de SVP mee te heulen waren niettemin eerbaar. Een ja-stem hield in dat het eigenlijk niet langer mag je gezicht te bedekken, niet alleen op straat of bij publieke dienstverlening, maar ook "im öffentlichen Verkehr, in Fussballstadien, Restaurants, Läden und in der freien Natur". De van natuur behoudsgezinde Zwitsers is voorgehouden dat terreurverdachten, hooligans, bankrovers, betogers, herrieschoppers en ander uitschot geen kans meer krijgen zich onherkenbaar te verhullen. De feministen beklemtoonden de gelijkheid van iedereen, en zagen er een kans in om de patriarchale onderdrukking

Ook minaretten zijn al lang verboden in Zwitserland.

Er kwam nogal wat kritiek op het boerka-verbod: de Zwitserse toeristische sector vreest dat rijke "golfstaat-toeristen" zullen wegblijven.

te ontlopen. Zwitserland was namelijk nog trager dan België om algemeen stemrecht ook aan vrouwen toe te kennen, pas in 1971. De regering had in het vooruitzicht gesteld dat zij een eigen beslissing zou nemen, als het voorstel werd afgewezen. Gelijkberechtiging van moslimvrouwen en hun integratie zouden bevorderd worden. Alleen op vraag van politie en ordediensten zouden ze zich kenbaar moeten maken en hun gezicht blootgeven. Quod non dus. Overigens blijven er uitzonderingen: in gebedshuizen mag het, als de gezondheid of veiligheid in gevaar komen (zoals bij de Covid-pandemie), bij teveel luchtbezoedeling, of in de carnavalsperiode. Het Eedverbond volgt nu het voorbeeld van de kantons Ticino en Sankt Gallen, die in 2016 een totaalverbod hadden ingevoerd. In liefst 15 van de 26 kantons golden al gedeeltelijke verboden. Het argument van de regering dat goedkeuring van het algemeen verbod de zelfstandigheid van de kantons zou ondergraven is weggeveegd, zeker omdat het aan andere bedenkingen werd gekoppeld: "Het is slecht voor het toerisme, en dwingt vrouwen tot oneerbaar geachte gedragingen".

Rijke reizigers

Het was niet verwonderlijk dat er heel wat tegenstand kwam van de HotellerieSuisse en de Franstalige kantons, die aan de grote meren liggen: Montreux, Nyon, Lausanne,

Vévey of het Jungfraugebied rond Interlaken trekken flink wat rijke reizigers uit de Golfstaten aan. Ook in de grotere steden was er minder animo: Bern, Bazel, Zürich, Genève. Maar het nu goedgekeurde verbod (met 51,21%) treft ook reizigers en toeristen: al wie in Zwitserland komt is gelijk voor de wet. Wie niet meedoet, blijft beter weg. Zwitserland is trouwens niet het enige land met een dergelijk verbod: in 2011 gaf Frankrijk het voorbeeld, daar zijn de Lage Landen, Denemarken, Oostenrijk, Duitsland, Letland en Bulgarije bijgekomen.

Het protest na de uitslag was bijzonder lauw. "Spontane" betogingen (oproepen op sociale media) brachten amper mensen op de been: in de hoofdstad Bern slaagden de anarchisten erin een kleine 200 man bij het treinstation tegen dit "racistisch en seksistisch" besluit bijeen te krijgen. In Zürich protesteerden niet eens honderd mensen op het Helvetiaplein. En in Bazel lieten een paar tientallen van zich horen. Alles verliep ordelijk en vreedzaam, politie kwam nergens tussen. Enkele radicale moslimgroepen zijn vervolgd, zoals Les Foulard Violents, een vrouwenbeweging die vrijheid van keuze voorstaat. De communistische partij PdAS sprak van een "niet existierend probleem". Aanvullend waren er nog plaatselijke uitschieters: Sankt Moritz verwierp een voorstel om alle buitenlanders stemrecht te geven. In Genève krijgen de armen

meer geldelijke steun.

De regering moest ook bakzeil halen op een ander thema waaraan ze al ruim tien jaar werkt (Swiss ID). Tweederde van de kiezers moet nog altijd niet weten van een elektronische identiteitskaart, ook al zou dat de bureaucratie verlichten, het internet beschermen en het bankverkeer versnellen. Maar de Bundesrat is gestruikeld over de controle. De Zwitsers zijn als de dood voor een manke gegevensbescherming, juist omdat de overheid een consortium van privébedrijven daarmee wou belasten. Dat de Europese Commissie zich zorgen maakt over de trage digitalisering in Zwitserland raakt het privacygevoel van de kiezers niet. Brussel stelde in 2019 vast dat elektronische overheidsdiensten op de terugweg waren: in 2012 wou 58 % van de bevolking er een beroep op doen, in 2018 nog 55 %. Dat komt omdat er nog altijd geen sterk beveiligd nationaal systeem bestaat. "Switzerland is still setting up the basic infrastructure and legal framework for a national e-ID systeem". De lobby van providers bijt zijn tanden stuk op de koppigheid van de burger, die geen trol in de huiskamer wil om zijn gegevens te vermarkten, ook al prijst Avison de voordelen aan van digitalisering "in various types of digital transactions and activities, tasks that could range from mortgages to e-voting to submitting tax returns".

Stemmen kon overigens al per mail of smartphone.

Koopmansgeest

Terug naar af dus, en dat viel bijna ook de derde vraag te beurt. Vrijhandel met Indonesië (ver van ons bed) haalde het met de hakken over de sloot (51,6%). In brede bevolkingslagen werden de wenkbrauwen gefronst. Mensenrechtenorganisaties, vrouwenverenigingen, vakbonden, kerkfabrieken en zelfs de toeristische sector wilden niet weten van dat akkoord. Djakarta heeft geen goede naam als het aankomt op de bescherming van minderheden (waaronder de christenen), milieubeheer, arbeidsvoorwaarden en grondrechten. De koopmansgeest haalde het uiteindelijk nipt. Liefst wel met alpenhoorn en trekzak. ■

Innovatie als motor

Innovatie, het buzzword en toverformule voor al onze maatschappelijke problemen, is niet weg te denken uit het politieke discours. Maar wat betekent innovatie werkelijk? En leven we echt in zo'n disruptieve tijden? Hoe kunnen we innovatie faciliteren zodat het haar rol als motor van de welvaart perfect kan invullen? We kregen antwoorden tijdens het online LVV-debat.

door Pieter-Jan Van De Weghe

Eén van de sprekers bracht volgende quote van Peter Thiel naar voor: "We droomden van vliegende auto's maar kregen er 140 tekens voor in de plaats". Het LVV bracht vier Vlaamse stemmen bij elkaar en vroeg hen meteen om samen een definitie te fabriceren.

Ivan Van De Cloot, hoofdeconoom bij denktank Itinera Institute, legt de nadruk op het maatschappelijk oogpunt. Het creëren van waarde in de samenleving door nieuwe kennis toe te passen in winstgevendende producten en diensten.

Stoommachine

Caroline Ven, CEO van pharma.be (de koepelorganisatie van de farmaceutische bedrijven) en met een stevig politiek track record als kabinetschef van o.a. Yves Leterme en Herman Van Rompuy, accentueert vooral dat innovatie meer is dan onderzoek en ontwikkeling. Het is die O&O implementeren en toepassen. "Een stoommachine bestond reeds in de eerste eeuw na Christus, maar echt zinvolle toepassingen had het niet. Dat is geen innovatie".

Philippe De Backer, oud federaal minister voor digitale agenda en met ervaring in de venture capital wereld, voegde het Triple Helix model toe aan de definitie. Een goed innovatiebeleid brengt de drie actoren samen: de overheid – de private sector en het onderzoeksveld.

Als laatste spreker verwelkomden we **Patri- cia Ceysens**, oud Vlaams minister voor o.a. economie en innovatie en vandaag de dag CEO van WeWatt. Ceysens voegde de term creatieve destructie toe aan de definitie. Een

economie moet ook afscheid durven nemen. Elke innovatie doet namelijk iets anders te niet.

"Economie verandert, dus de rol van de overheid ook."

Van De Cloot benadrukte vooral het belang aan nuance over de rol van de overheid. De concentratie van macht maakt of een sector gezond is of niet: de toetssteen daarvoor is innovatie.

Al zorgt de platformeconomie en de globalisering wel voor bijkomende vragen.

"Vroeger was het makkelijker. Economen hadden een duidelijke blik over hoe overheden moeten optreden. De overheid moet geen brood bakken, maar wel regels rond voedselveiligheid opstellen. Nu is dat evenwicht veel moeilijker te maken".

Schaalvoordelen en netwerkeffecten maken dat spelers gigantisch groot worden en heel machtig. Vroeger herkende men dat aan de hoge prijzen, vandaag ligt dat anders. Facebook is gratis.

Het paradigma van Burke, waarbij men voor consumentenwelvaart enkel rekening moet houden met de prijs, geldt dus niet meer. Het echte criterium voor monopolistische tendensen die schadelijk zijn is de vraag of er voldoende innovatie mogelijk is.

Wat of wie verlamt de innovatie?

De verschillende sprekers waren unisono

over welke zaken innovatie vertragen of lamleggen. België is een land op corporatistische leest geschoeid. Krachtige lobby's zijn vandaag de dag ook agendasetters. België heeft het moeilijk om creatieve destructie toe te laten. Het hoeft niet te verbazen dat de Oostenrijkse econoom, Schumpeter, bij elke spreker wel de revue passeerde.

Volgens De Backer ligt het corporatistische Belgische model ook aan de basis dat ons land erg B2B gericht is, en veel minder B2C. Zo zien we bijvoorbeeld weinig innovatie op marketingvlak.

Caroline Ven geeft ook de wet van de remmende voorsprong in de regelgeving aan. Regelgeving wordt vaak ingevoerd met goede intenties, maar maakt de toegang voor nieuwkomers zo veel moeilijker. "Neem nu circulariteit, geen politicus is er tegen. Maar omwille van kwaliteitseisen zijn er regels dat je bijv. beton niet mag maken met hergebruikte materialen. Terwijl de productie van beton heel erg CO2-vervuilend is."

De wet van de remmende voorsprong binnen de regelgeving heeft ook een link met de EU-regulitis volgens De Backer, al moeten we dat ook nuanceren. "Europese politieke besluitvorming zit vaak goed, met de juiste intenties. De absurditeiten starten pas als de technische standaarden door de lidstaten worden uitgewerkt".

Diffuse rol van subsidiëring

Als ex-Vlaams minister voor economie, innovatie en ondernemerschap was Ceysens het best geplaatst om het gevoerde beleid rond innovatie te contextualiseren. Met lichte schroom in haar stem gaf Ceysens toe dat het innovatiebeleid vooral gericht was op het verlenen van subsidies.

"Innovatie stimuleren is het geven van subsidies. Dat is jammer en paradoxaal. De over-

Ivan Van De Cloot.

Caroline Ven.

Philippe De Backer.

Patricia Ceysens.

heid maakt innoveren extreem duur door regelgeving en belastingen maar gaat nadien wel subsidies uitdelen. Door deregulering en een minder hoge fiscale druk krijg je een spontane boost van innovatie.”

Ze gaf wel aan dat er ook andere accenten werden gelegd. Het innovatief aanbesteden door de overheid bijvoorbeeld, waarbij de overheid als het ware klant wordt en bepaalde eisen kan stellen in een specifieke aanbesteding. Ook de belangrijke rol van de overheid bij de internationalisering van een bedrijf of product werd naar voor gebracht met een mooie pluim op de hoed voor de werking van het FIT (Flanders Investment & Trade).

Caroline Ven kon zich hoofdzakelijk vinden in de liberale visie van Ceysens maar liet de term ‘death valley’ voor het eerst in het debat vallen. De meest risicovolle periode tussen de labo-setting van een innovatie en het moment waarop men een serieuze afzetmarkt weet te ontwikkelen. Dat vergt heel wat risicokapitaal waar de overheid een rol kan spelen. “Je moet een miljardenbalans hebben om miljarden risico’s te kunnen investeren in O&O. Een grote mate van rendabiliteit is nodig. Daarvoor blijft subsidiëring een belangrijke poot in het innovatiebeleid. Voor de vaccin-strategie werd in de VS 20 miljard vrijgemaakt. Zo konden bedrijven al hun logistieke chains uitwerken tijdens de O&O-fase.” De Backer pikte daar gretig op in, maar verlegt het probleem deels naar de venture capital. Die is in Europa erg versnipperd en risico-avers. De Venture Capital Community moet zich volgens De Backer meer gaan verenigen in Europa. In Amerika kennen ze grotere en risicovollere fondsen en dat is nodig om innovatie te pushen.

“Na de financiële crisis kwam er een heel strakke financiële regelgeving, zo zijn de pensioenfondsen bijvoorbeeld uit het risicokapitaal gestapt. Mensen uit de bancaire wereld zijn erg risico-avers geworden. In Amerika vragen ze vaak waar je over tien jaar wenst te staan, terwijl het in Europa vaak over de verlieskantanten gaat. Die mentaliteit moet evolueren.”

Patenten

Over de rol van de patentwetgeving ontstond meer discussie. Van De Cloot bracht aan dat binnen big tech er heel wat excessen heersen. Veel multinationals kopen patenten op om tegenstanders uit te schakelen en innovatie te vernietigen. Bovendien speelt het corporatisme hier ook een rol – patenten worden verlengd.

Caroline Ven wou dit ontkrachten. De oud-kabinetschef gaf aan dat wanneer men een patent neemt, men heel goed de modaliteiten voor het product in kwestie moet beschrijven. Die specifieke informatie wordt dan beschikbaar voor mogelijke concurrenten.

Zonder een bepaalde bescherming zullen investeringen ook niet gebeuren. Men kan als overheid wel dwanglicenties opleggen of patenten doorbreken – zoals nu geopperd wordt met de Corona-vaccins – maar dat zou slechts een eenmalige actie zijn.

Wat de problematiek van de verlenging van patentperiodes betreft refereerde ze naar de geneesmiddelensector. “De aanvraag van een patent voor een bepaald molecuul gebeurt bij het ontwikkelingsproces – die fase duurt rap tien jaar. Dus de eigenlijke bescherming van het patent halveert meteen.

Ceysens benadrukte dan weer dat elke productontwikkeling afhankelijk is van twee factoren: tijd en plaats. Waarbij die laatste in de geglobaliseerde economie veel belangrijker is geworden.

“Met een productie uit een nichesector is iedere potentiële klant in de mondiale economie belangrijk. In elk land de patent-aanvraag betalen is voor bedrijven haast onmogelijk. Ik merk persoonlijk dat social media vandaag de dag soms een grotere kracht kan hebben dan een patent.”

De Backer brak alvast een lans voor een patent op Europese schaal. “Multilaterale overheden schieten te kort. De Europese versnippering zorgt ervoor dat we niet kunnen wedijveren met grotere spelers.” ■

De traditionele partijen worstelen met hun 19de-eeuwse ideologie. Ze lossen, betekent gezichtsverlies. Ze krampachtig belijden, doet botsen met nieuwe breuklijnen die de krimpande achterban verdelen. Nieuwe markten aanboren met nieuwe verpakkingen, bewijst vooral dat het oorspronkelijke product niet meer aanslaat. Een identiteitscrisis, inclusief louterende catharsis, dringt zich op.

Quo vadis, Open Vld?

door Lorenzo
Terrière en
Aubry Cornelis

Daar deinst Open Vld al twintig jaar voor terug. Het blauwe gedachtegoed bekleedt sinds de Tweede Wereldoorlog het politiek-filosofische markt-leiderschap. Niettemin weigeren partijtop én basis een eerlijke balans op te maken. Men claimt alle merites van de moderniteit voor de eigen winkel en distantieert zich van de nadelen. Globalisering, bijvoorbeeld, is niet het hoeraverhaal geworden dat de liberalen propageerden. Mondialisering is eerder een grimmige ontwikkeling gekenmerkt door groeiende inkomens- en vermogensongelijkheid, ontwrichte ecosystemen, opengereten (post)koloniale wonden en nieuwe geopolitieke spanningen.

Liberalen Leitkultur

Wat kunnen liberalen betekenen voor de verliezers in dit verhaal? Op partijcongressen weerklinkt dan een ongemakkelijke stilte, gevolgd door platitudes over 'kansen geven' en verwijzingen naar te weinig vrijhandel en democratie en het gevaarlijke populisme. Terwijl die fenomenen net tegenreacties vormen op de 'liberale leitkultur'.

Angst om in de spiegel te kijken regeert. Eén magere troost: anderen worstelen er ook mee.

Na elke verkiezingsnederlaag zeggen christendemocraten, groenen en socialisten dat 'er niks mis is met waar we voor staan, alleen met hoe we dat aan de kiezer uitleggen'. De kiem voor de volgende nederlaag is dan al gezaaid. Partijkaders ontwijken harde vragen over de eigen relevantie en keren de diagnose zelfs om: 'het liberalisme ligt onder vuur' moet de militanten motiveren. Open Vld maakt zichzelf graag wijs dé ideeënpartij te zijn. Maar ondanks alle retoriek over 'hervormingen' blijft haar totaalvisie onveranderd op haar corebusiness: economie.

Als zelfs invloedrijke liberaal-democratische buitenstaanders zoals The Wall Street Journal en The Economist oproepen tot een fundamentele update van de oorspronkelijke inzichten, dan moet er binnen de starre partijpolitiek een belletje rinkelen. Dan herijk je best het gekoesterde vrijheidsconcept, onder andere met hernieuwd respect voor de menselijke privacy. Zeker nu de rechtsstaat actief wordt ingeperkt, uitgerend met liberale bestuurders aan het roer.

Voorzitters **Egbert Lachaert** en **George-Louis Bouchez** gaan nu samen de boer op voor de viering van 175 jaar liberale partij in België. Die moet meer zijn dan louter een terugblik maar tevens duidelijke keuzes maken over wat de liberale canon en haar eindtermen voor deze eeuw inhouden. De economische kern zal meer dan ooit een brug moeten slaan

naar sociale, ecologische en identiteitskwes-ties. Anders wordt het louter oude leerstof in verse hoofden gieten.

Nieuwe breuklijnen

Liberalisme heeft als politieke filosofie voldoende inhoud en kwaliteit om een rol te spelen in de toekomst. De principes van de liberale rechtsstaat, van democratie als zelf-corrigerend mechanisme, van het individu als doel op zich - weliswaar in relatie tot een grotere globale gemeenschap -, van de afkeer voor politieke of economische machtsconcentratie ... snijden altijd hout. Het volstaat als denkoefening om het liberale discours te ont-doen van wat heeft afgedaan.

Sommigen opperen dat onze traditionele partijen net méér nood hebben aan ideologische fond. Dat klopt, maar ideologie behoort levende materie te zijn, geen folklore. Wat de burger al helemaal ongeloofwaardig vindt, is het riedeltje van de onfeilbare ideologie als oplossing voor alles. De liberalen zijn niet gebaat bij een voorspelbaar ideologisch vernieuwingscongres vormgegeven door de usual suspects. De wereld zal zich niet aanpassen aan wat de ideologische boekjes voorschrijven. De vraag is eerder hoe liberalisme met nieuwe breuklijnen omgaat, in het bewustzijn dat het die zelf deels creëerde. Misschien herwint het dan zijn leidende positie. Of krijgt het minstens een nieuw elan. ■

Het digitaal en fysiek evenwicht

door Ivan Vandermeersch

Het is cruciaal het menselijke aspect niet uit het oog te verliezen. In de bedrijfswereld vergt dit een nieuwe personeels- en marketingaanpak als antwoord op de uitdagingen van een maatschappij die een bestaanscrisis kent.

Contact en fysieke ontmoetingen worden noodzakelijk. Hoogtechnologische communicatie zal steeds nodig zijn, met de hoogdringende 5G-dekking voor alle gewesten. Voor de infrastructuur inzake postdiensten en internationaal vervoer zijn even veel investeringen nodig, essentieel voor de veerkracht van onze samenleving.

De homo oeconomicus bestaat niet

Niet besmet willen worden zorgt voor allerlei gedragsveranderingen. De getraumatiseerde burger dreigt selectiever en voorzichtiger te worden in zijn knuffelcontacten. Zelf naar het loket gaan in de bank is niet meer evident. En thuislevering valt niet meer weg te denken.

Ook merkte de mens duidelijk dat hij geen zuiver rationeel wezen is. Hij moet nieuwe energie en inspiratie kunnen opdoen met, soms onbenullige contacten. Wij moeten tastbare cadeaus kunnen geven en krijgen, elkaar in levenden lijve zien en de fysieke nabijheid van steeds internationaler wordende gemeenschappen voelen.

COVID19 heeft vele bedrijven het belang doen inzien van alternatieven voor fysieke werkontmoetingen, aantonend dat technologieën en connectiviteit cruciaal zijn voor hun communicatie en marketing. Bijna geen

De overheidsmaatregelen tegen COVID-19 optimaliseren digitale relaties om fysiek contact met elkeen te vermijden. Samen met de technologische vooruitgang, voor de relatie tussen bedrijven en klanten tijdens deze crisis, is het essentieel dat ook de postinfrastructuur, treinstations en internationale luchthavens verder uitgebouwd worden.

enkele onderneming kan met haar partners enkel digitaal werken.

“Een e-mail zal nooit een handdruk vervangen.”

ICT- en telecommunicatienetwerken trekken onze essentiële relaties door op virtueel niveau, professioneel als privé. Maar een afbeelding of een hologram van een doosje pralines zal nooit hetzelfde zijn als eentje van iemand of per post krijgen. Een icoontje van een ruiker bloemen is lang geen echt boekje dat je interieur opvrolijkt. Een elektronische handtekening is juridisch even waardevol als een handgeschreven exemplaar, maar schept niet dat diepgaande vertrouwen zoals met een fysieke handdruk.

Zelfs bij e-commerce moet de consument soms ook de sfeer kunnen opsnuiven en producten aanraken.

Bedrijven dienen te gaan naar een nieuw evenwicht met fysieke ontmoetingen, inclusief zakenreizen, in harmonie met hun digitale werkwijze.

Naast het internet zijn snelle en betrouwbare communicatie - van mens tot mens, van mens tot voorwerp - onlosmakelijk verbonden met vlotte internationale distributie- en vervoersdiensten.

We moeten beter in staat zijn om voorwerpen en documenten via de post te leveren. En onze activiteiten worden steeds internationaler door de kracht van communicatie- en distributienetwerken, meteen onontbeerlijke personenvervoer.

Meer digitalisering betekent niet noodzakelijk doorgedreven dematerialisering. Het gaat om een evolutie naar een andere materialiteit waarbij infrastructuurinvesteringen, zowel in telecommunicatienetwerken als in postdiensten en internationale vervoers-hubs, prioritair zijn.

Een nieuwe materialiteit

Deze investeringen zullen bepalen of we het beter doen wat gezondheid of milieubescherming betreft.

5G heeft hiervoor het potentieel en moet beschikbaar zijn in het ganse land. Hetzelfde geldt voor innovatieve systemen die de laatste kilometers afhandelen bij de levering van online bestelde pakjes, performante postdiensten en virtuele “coronapaspoorten” voor gebruik op luchthavens, zoals de AOK Pass van de Internationale Kamer van Koophandel (ICC).

Met de nieuwe materialiteit die technologieën ons bieden, moet de burger zijn diverse en soms tegenstrijdige ambities waar kunnen maken, gemeenschappen elkaar kunnen ontmoeten en de maatschappelijke en ecologische uitdagingen van de eeuw aangaan.

Deze dringende investeringen zijn onmisbaar voor het Belgisch economische concurrentievermogen, en onze veerkracht bij een nieuwe crisis. ■

De kleine man in de kou

door Mark Bienstman
mbienstman@hotmail.com

De verbijsterende gebeurtenissen op Capitol Hill liggen al enkele maanden achter ons. Maar was die verbijstering wel zo terecht? Hilary Clinton had het ietwat onhandig over “The Deplorables”, de kleine man, verstoten door een elite die alleen maar uit is op macht. Een situatie waarvan extremisten en populistten, à la Trump, misbruik hebben gemaakt waarna de vulkaan barstte. Ook in ons land duikt dit fenomeen op. Kijk naar de recente rellen in Luik, of bij onze Noorderburen, en het protest in Groot-Brittannië tegen het politieoptreden tegen een betoging tegen geweld op vrouwen. Politici negeren dit fenomeen best niet en zoeken antwoorden.

Voor wie zijn geschiedenislessen nog kent, hoeft dit alles niet te verbazen. De Franse Revolutie (1789), de Russische Revolutie (1917), de opkomst van het nazisme in de jaren dertig. Wat was de rode draad die tot deze omwentelingen leidde? Een totaal verpauperde bevolking en een heel beperkte “elite” die alle macht en vooral alle rijkdom tot zich had getrokken. Een heel beperkte groep leefde in decadente weelde en overvloed, en buitte genadeloos “de kleine man” uit, en ontzegde hem alle rechten. Zijn situatie werd uitzichtloos en hij was bereid, zelfs ten koste van zijn eigen leven, het bestaande systeem omver te werpen, in de hoop “iets” te bereiken, daar waar hij nu werkelijk “niets” had.

De recente rellen in Luik worden ook toegeschreven aan een kloof tussen de “betreurenswaardigen” en de kleine “elite”.

De les van Piketty

Vrij recent ontstond een gelijkaardige situatie in de VS, maar ook in Europa. Zoals de Franse econoom Thomas Piketty (‘Kapitaal in de 21ste eeuw’ – ‘Kapitaal en Ideologie’) in zijn werken uitgebreid poneerde, is de inkomensongelijkheid enorm toegenomen. Vooral de regio’s waar oorspronkelijk de industriële revolutie is ontstaan, met de zware “maak-industrie” rond steenkoolgebieden en staalnijverheid, lijden nu onder grote werkloosheid en een gebrek aan enig zicht op verbetering. Dit als gevolg van de globalisering en de verhuis van arbeidsintensieve activiteiten naar lage loon landen. Een deel van de bevolking werd heel onhandig door Hilary Clinton in 2016 omschreven als “The Deplorables” (“de betreurenswaardigen”), wat voor een deel de weg plaveide voor de zege van Trump. Of in Europese context, door Humo-journalist Jan Antonissen in zijn boek ‘De onfatsoenlijken’ genoemd. Dit bevolkingsdeel vormde de ideale voedingsbodem voor populisme en extremisme. Men kan van Trump zeggen en denken wat men wil, hij heeft wel dit “gat in de markt” handig aangeboord voor

zijn electorale ambities. Dat het monster dat hij zelf heeft gecreëerd uiteindelijk aan zijn controle is ontsnapt, is in feite niet meer dan logisch. Deze groep had toch al niets te verliezen en hun “Messias” beloofde hen een aards paradijs, dus zij gingen “all the way”, met alle gevolgen vandien.

Eerlijk sociaal beleid

De rust mag dan voorlopig zijn teruggekeerd, de kern van het probleem ligt nog steeds open en bloot: de totaal scheefgetrokken inkomensverdeling laat een veel te groot deel van de bevolking letterlijk en figuurlijk in de kou staan. Als redelijke politici er niet in slagen een eerlijk sociaal beleid te voeren waar iedereen aanspraak kan maken op degelijk onderwijs, een basis gezondheidszorg, een zinvolle job, een leefbare woon- en werkomgeving, en waar de “sterkste schouders” ook hun eerlijk deel van de hieraan verbonden kosten dragen, dan zal “Washington” zich blijven herhalen en wellicht niet na drie uur uitdoven. De lessen die het verleden ons leert, zijn daarvoor te overtuigend. ■